

university of
 groningen

faculty of behavioural
 and social sciences

Samen naar het VO:

Een onderzoek naar de ervaringen van leerkrachten en ouders met de vaardighedencheck in gesprekken over (de voorbereiding op) de overstap naar het Voortgezet Onderwijs.

Student: Femke Klijnstra (S3774171)

Beoordelaar: dr. N. Frans

2^e beoordelaar: dr. A. ten Brug

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Masteropleiding Orthopedagogiek

30 mei 2025

Aantal woorden: 10693

Samenvatting

De overgang van het primair onderwijs (PO) naar het Voortgezet Onderwijs (VO) kan een aanzienlijke uitdaging vormen voor iedereen die hierbij betrokken is, leerlingen, ouders en leerkrachten. De vaardighedencheck tracht de samenwerking en communicatie tussen ouders en leerkrachten te verbeteren. Dit onderzoek richt zich op de ervaringen van leerkrachten, intern begeleiders en ouders met de vaardighedencheck in gesprekken over (de voorbereiding op) de overstap naar het VO. Het onderzoek hanteerde een kwalitatief multiple case study design, data werden verzameld door middel van semi-gestructureerde interviews. De steekproef bestond uit 15 participanten, intern begeleiders ($n = 6$), leerkrachten ($n = 6$) en ouders ($n = 3$). De data zijn inductief thematisch geanalyseerd. Resultaten toonden dat de vaardighedencheck een ondersteunende functie heeft bij gesprekken over het vervolgonderwijs. Het instrument biedt inzicht in de waarneembaarheid van context-afhankelijk gedrag van de leerling. Het stimuleert wederzijds begrip bij ouders en school. Het draagt bij aan de samenwerking tussen ouders en school doordat samen doelen voor de leerling kunnen worden opgesteld. De invloed op communicatie en overeenstemming werd wisselend ervaren, de bestaande relatie tussen ouder en school was hierbij van invloed. De vaardighedencheck werd gebruikt als hulpmiddel bij het kiezen van het juiste vervolgonderwijs en was een onderdeel van het schooladvies. Een sterk punt van het onderzoek is de resultaten gebaseerd op meerdere perspectieven, een zwak punt is de kleine, gemakssteekproef. Voor de praktijk is een duidelijke introductie van het instrument belangrijk en moet het gebruiksdoel (ondersteuning van het gesprek of onderbouwing van het schooladvies) helder zijn bij het inzetten van het instrument. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om de ervaringen van de leerling ook in kaart te brengen.

Abstract

The transition from primary to secondary education can pose significant challenges for those involved parents, teachers and students. The *vaardighedentcheck* (Skills check) aims to improve communication and cooperation between parents and teachers. This study focuses on the experiences of educational support coordinators, teachers and parents with the *vaardighedentcheck* in conversations about (preparing for) the transition to secondary education. The study used a qualitative multiple case study, data was collected through semi-structured interviews. The sample consisted of 15 participant, educational support coordinators ($n = 6$), teachers ($n = 6$) and parents ($n = 3$). The data was inductively thematically analysed. Results showed that the *vaardighedentcheck* has a supporting function in conversations about secondary education. The instrument provides insight into the observability of context-dependent behaviour of the student. It stimulates a mutual understanding between parents and teachers. It contributes to cooperation between parents and school because goals for the student can be set together. The influence on communication and agreement between parents and school varied and depended on the pre-existing relationship between the parents and the school. The *vaardighedentcheck* was used as a supporting tool for school placement decisions and was part of one of the several sources used for the school advice. A strength of the study is the inclusion of multiple perspectives, a limitation the small, convenience-based sample. For practice, a clear introduction of the instrument is important and the purpose of use (supporting the conversation or substantiating the school advice) must be clear. Future research should include the student's experiences with the instrument.

Inleiding

De overgang van primair onderwijs (PO) naar voortgezet onderwijs (VO) kan een aanzienlijke uitdaging vormen voor iedereen die hierbij betrokken is, leerlingen, ouders en leerkrachten (Coffey, 2013). Leerlingen moeten zich aanpassen aan grotere scholen, het wisselen van klaslokalen elke les, meer academische onafhankelijkheid en een grotere nadruk op cijfers en prestaties (Evans et al., 2018). Dit kan een negatieve invloed hebben op hun betrokkenheid, academisch zelfconcept en hun intrinsieke interesse in school (Evans et al., 2018). Dit is niet noodzakelijk een gevolg van de overstap zelf, maar het resultaat van een mismatch tussen de emotionele, cognitieve en sociale behoeften van de individuele leerling en de omgeving van de school waarnaar ze overstappen (Eccles & Roeser, 2009). Veel leerlingen geven aan dat ze niet goed genoeg voorbereid zijn op de academische eisen van het voortgezet onderwijs (Coffey, 2013).

De vaardighedencheck is een instrument ontwikkeld om bij te dragen aan een goede overgang van PO naar VO (Van Gennip & Klinkenberg, 2023). Het instrument wordt ingezet in groep 7 en 8 om een helder beeld te krijgen van de gedragsvaardigheden van leerlingen die nog extra aandacht nodig hebben voor een succesvolle overstap van PO naar VO. Het instrument maakt gebruik van een drieperspectievenmeting. De leerkracht, ouders en leerling vullen onafhankelijk van elkaar een vragenlijst met dezelfde vragen in. De ondersteuningsbehoeften van de leerling op de gebieden van sociale, communicatieve, executieve en schoolse vaardigheden en het welbevinden van de leerling worden in kaart gebracht (Van Gennip & Klinkenberg, 2023).

In Nederland geven leerkrachten een schooladvies aan de leerling. Hierbij zijn ze door de overheid verplicht om de leerresultaten mee te nemen in het advies, waaronder de resultaten van methodegebonden toetsen en de doorstroomtoets (Ministerie van OCW, 2024). Daarnaast worden volgens Oomens, Scholten, en Van Luyten (2019) vaak werkhouding, motivatie, gedragskenmerken en de thuissituatie van de leerling meegenomen. Aan de hand van het schooladvies wordt een leerling geplaatst op een passend niveau en een passende school. Dit schooladvies wordt in een adviesgesprek door de leerkracht met de ouders en eventueel de leerling besproken. Deze gesprekken worden vaak als complex beschouwd door zowel ouders als leerkrachten, gezien het belang van het onderwerp voor ouders en de invloed van het advies op de toekomst van het kind (Stevens & Tollafield, 2003). Uit onderzoek van Elbers en De Haan (2014) blijkt dat ouders deze gesprekken belangrijk vinden omdat zij weten dat het advies onderhandelbaar is. Uit onderzoek van Klapproth et al. (2013, in Smeets et al., 2014) is gebleken dat na de leerprestaties de wens van ouders de belangrijkste

voorspeller van het schooladvies is. In Nederland ervaren 58% van de scholen druk van ouders om hoger schooladvies te geven, in grote steden is dit zelfs 82% (Oomens et al., 2019). Als er geen overeenstemming is tussen ouders en leerkracht wordt dit door leerkrachten als een hoge druk ervaren (Smeets et al., 2014).

Eén van de doelen van de vaardighedencheck is om de samenwerking tussen ouders, leerkracht en leerling te versterken, het instrument wil voorkomen dat de visies van deze betrokkenen te ver uiteenlopen in gesprekken over de vervolgschool om zo gespannen situaties te voorkomen (Van Gennip & Klinkenberg, 2023). De vaardigheden die de vaardighedencheck meet, sociale, communicatieve, executieve en schoolse vaardigheden en het welbevinden van de leerling, spelen een belangrijke rol bij de transitie van PO naar VO: het ontwikkelen van academische vaardigheden, een stabiele geestelijke gezondheid en relaties met leeftijdsgenoten zijn belangrijke factoren voor de aanpassing aan het voortgezet onderwijs (Hall & DiPerna, 2016). Nadat ouders, leerling en leerkracht de vragenlijst invullen, worden de resultaten opgenomen in een totaaloverzicht waarbij met de kleuren groen, oranje of rood wordt aangegeven welke vaardigheden de leerling al beheerst en welke vaardigheden nog aandacht vereisen volgens één of meer partijen. Dit totaaloverzicht, waarbij de laagst gescoorde vaardigheden bovenaan staan, wordt tijdens een driehoeksgesprek met leerkracht, ouders en leerling ingezet als kader voor het gesprek (Van Gennip & Klinkenberg, 2023). De uitgangspunten van de vaardighedencheck zijn gebaseerd op de handelingsgerichte werkwijze. Ouders, leerkrachten en leerlingen worden betrokken bij de leerlingbegeleiding, gezamenlijk wordt de situatie geanalyseerd en besproken aan welke vaardigheden gewerkt wordt (Pameijer & Van Beukering, 2020).

Door gesprekken te voeren aan de hand van de vaardighedencheck krijgen ouders inzicht in de vaardigheden die hun kind al wel en niet beheerst voor een succesvolle overgang en de groei die ze hierin maken. Op deze manier worden ouders betrokken bij de keuze voor passend vervolgonderwijs en wordt getracht de communicatie tussen ouder en leerkracht te verbeteren (Van Gennip & Klinkenberg, 2023). Deze visie wordt ook ondersteund in onderzoek van Dupont et al. (2023), waarin staat dat directe ouderbetrokkenheid bij de overgang naar het VO kan leiden tot verbeterde communicatie tussen ouders en leerkrachten en vroege detectie en preventie van problemen kan vergemakkelijken. Betrokken ouders zorgen voor een effectiever ondersteunde overgang naar het VO (Jindal-Snape et al., 2019). Vooral wanneer ouders constructieve en waardevolle input op het overgangsproces kunnen leveren. Hierbij kan directe participatie van ouders hun kinderen motiveren om hetzelfde te doen, door zelf betrokken te zijn fungeren ze als een rolmodel voor hun kinderen (Dupont et

al., 2023). Als ouders betrokken worden bij dit proces is er ook een grotere kans dat zij betrokken blijven tijdens de middelbareschooltijd wat een positieve invloed heeft op de schoolprestaties van leerlingen en het zorgt voor minder vroeg schoolverlaten (Coffey, 2013).

Als leerkrachten ouders de kans bieden om betekenisvol betrokken te zijn bij het leerproces van hun kind bevestigt dit voor de ouders dat zij belangrijk zijn voor het schoolsucces van hun kind. Een uitnodigende houding maakt het makkelijker om samen te werken met ouders op het moment dat er een probleem is (Amatea et al., 2012; Farrek & Collier, 2010). Hoewel ouders veelal positief tegenover het samenwerken met school staan, kan er bij hen sprake zijn van onwetendheid en onzekerheid over de rol die van hen verwacht wordt in het onderwijs. (Kassenberg et al., 2016; Rouse & O'Brien, 2017).

De vaardighedencheck tracht de communicatie tussen leerkracht en ouders te bevorderen door zienswijzen transparant en inzichtelijk te maken (Van Gennip & Klinkenberg, 2023). Huidig onderzoek richt zich op de ervaringen van ouders en leerkrachten met de vaardighedencheck en hoe dit instrument de communicatie en samenwerking tussen ouders en leerkracht beïnvloedt, ook wordt gekeken hoe de vaardighedencheck bijdraagt aan het opstellen van de schooladviezen. Hieruit volgt de volgende onderzoeksvraag:

Hoe ervaren ouders en leerkrachten de vaardighedencheck in gesprekken over (de voorbereiding op) de overstap naar het Voortgezet Onderwijs?

Hierbij zijn de volgende deelvragen opgesteld:

Wat zijn de ervaringen van leerkrachten en ouders met de Vaardighedencheck in gesprekken over de overgang naar het voortgezet onderwijs, met betrekking tot communicatie en samenwerking?

In hoeverre draagt de vaardighedencheck bij aan overeenstemming tussen leerkrachten en ouders over het vervolgonderwijs volgens ouders en leerkrachten?

Welke rol speelt de vaardighedencheck bij het bepalen van een passend schooladvies volgens ouders en leerkrachten?

De uitkomsten van dit onderzoek kunnen waardevolle inzichten opleveren over hoe ouders en leerkrachten het voeren van een driehoeksgesprek aan de hand van de resultaten van de vaardighedencheck ervaren. Verder kan het onderzoeken inzichten opleveren in hoe de samenwerking en communicatie tussen leerkracht en ouders wordt beïnvloed door het werken met de vaardighedencheck. Als laatste kan het onderzoek inzicht geven in hoe leerkrachten de vaardighedencheck inzetten bij het opstellen van het schooladvies.

Methode

Design

Huidig onderzoek betreft een kwalitatief multiple case study design waarbij gebruik is gemaakt van semigestructureerde interviews. Er is gekozen voor dit design omdat dit de ervaringen van personen goed kan beschrijven (Flick, 2018). Een semigestructureerd interview kan standpunten van respondenten beter in beeld brengen dan gestandaardiseerde gesprekken zoals vragenlijsten. De interviewer verkrijgt ook meer diepgaande informatie en is flexibel en aanpasbaar, maar behoudt wel richting in tegenstelling tot ongestructureerde interviews, dit biedt handvaten voor minder ervaren interviewers. Zo wordt ook verzekerd dat de belangrijkste onderwerpen aan bod komen (Ruslin et al., 2022).

Steekproef

De steekproef bestond uit intern begeleiders, leerkrachten en ouders van de 79 scholen die gebruik maakten van de vaardighedencheck. Voor dit onderzoek was het streven een gemakssteekproef van minimaal 20 leerkrachten en/of ouders te werven, waarbij er getracht werd meer leerkrachten dan ouders te interviewen. Leerkrachten maken vaker gebruik van de vaardighedencheck en kunnen ervaringen van meerdere gesprekken inbrengen. Om ook het perspectief van ouders te verkrijgen was het streven om minimaal 5 ouders te interviewen. Tijdens de werving is besloten ook intern begeleiders te werven. Hoewel zij het instrument zelf niet invullen, bepalen ze vaak wel wanneer de vaardighedencheck wordt afgenomen. Verder sluiten ze vaak aan bij de gesprekken en spelen ze een rol bij het analyseren van de resultaten wat hun ervaringen met het instrument ook waardevol maakt. Volgens Bekele en Ago (2022) is 15-20 deelnemers voor heterogene groepen voldoende. Zij stellen als belangrijk principe om door te gaan totdat saturatie optreedt, hierbij komen uit de interviews geen nieuwe inzichten meer naar voren. Interviews zijn daarom tussentijds geanalyseerd om bij te houden in hoeverre saturatie bereikt was binnen het codeerschema.

Procedure

De participanten zijn geworven in de periode januari 2025 t/m april 2025. Een wervingsbrief is verspreid via de directie onder ouders en leerkrachten die de vaardighedencheck gebruiken op hun basisschool via e-mail. Na twee weken is een reminder gestuurd. Na het sturen van deze e-mails was het beoogde aantal participanten nog niet behaald. Om voldoende participanten te kunnen werven, is besloten om, naast leerkrachten en ouders, ook intern

begeleiders te benaderen. Leerkrachten van groep 7 en/of 8 en intern begeleiders van de basisscholen die de vaardighedencheck gebruikten, zijn persoonlijk gemaild. Daarnaast is telefonisch contact opgenomen met twaalf deelnemende basisscholen. Voorafgaand aan de interviews is een informatiebrief (zie bijlage 1) naar de participanten gestuurd. Hierin werd het onderzoeksdoel beschreven en de rechten van de participant uitgelegd. Deze rechten hielden in dat de participant zich op elk moment mocht terugtrekken uit het onderzoek of de geluidsopname mochten stoppen. Om de pseudonimiteit van respondenten te garanderen is aan leerkrachten en ouders gevraagd geen namen te noemen bij de start van de interviews.

Voorafgaand aan het interview werd ook mondeling besproken wat het doel van het interview en het gebruik van de data was, de participanten hebben geïnformeerde toestemming gegeven door via e-mail akkoord te gaan met het toestemmingsformulier (zie bijlage 2). Geluidsapparatuur van de RUG is gebruikt om data op persoonlijke apparaten te voorkomen. Voordat deze geluidsopnames werden gestart is toestemming van de participant gevraagd, er werd ook expliciet verteld wanneer de geluidsopname aan of uit stond. De data waren opgeslagen op de beveiligde Y-schijf van de RUG waarna het verwijderd werd van de opnameapparatuur. Tijdens het transcriberen werd identificerende informatie gecensureerd, gebruikte quotes zijn niet afleidbaar naar individuele respondenten. Voorafgaand aan het onderzoek was een pilotinterview afgenomen met een leerkracht uit het netwerk van de opdrachtgever. Dit interview en het interviewprotocol werd samen met de thesisbegeleider geëvalueerd en besproken, waarna de opname werd verwijderd. De interviews hebben online plaatsgevonden via Teams of Google Meet. Na afloop van het interview kregen deelnemers een cadeaubon ter waarde van 35 euro. De interviews duurden een half uur tot drie kwartier.

Instrumenten

Voor de interviews zijn twee interviewprotocollen opgesteld waarin naar de ervaringen van ouders, intern begeleiders en leerkrachten over het werken met de vaardighedencheck werd gevraagd. Hierbij was één interviewprotocol voor ouders (zie bijlage 3) en één voor leerkrachten en intern begeleiders (zie bijlage 4). Hierin werd naar de volgende thema's in overeenstemming met de deelvragen gevraagd: de inzet van de vaardighedencheck bij het voeren van gesprekken over het vervolgonderwijs, het verloop van communicatie tussen ouder en leerkracht en het de rol van de vaardighedencheck bij het opstellen van het schooladvies. Het interview bestond uit 12 vragen, bij de vragen zijn probes opgesteld om naar specifieke thema's of voorbeelden te vragen als de respondent hier zelf niet over vertelde.

De interviews volgden de vorm van Robson (2011), een introductie waarin het doel van het interview werd beschreven, een warming-up waarin gemakkelijke vragen gesteld werden, zoals bijvoorbeeld “Wat is uw ervaring in het onderwijs?” (zie bijlage), de main-body waarin de hoofdonderwerpen aan bod kwamen, de cool-off waarin eenvoudige afsluitende vragen gesteld werden zoals “Heeft u nog vragen?” (zie bijlage) en de afsluiting waarin de geïnterviewde bedankt werd voor de bijdrage.

Analyseplan

De interviewresultaten zijn geanalyseerd aan de hand van een inductieve thematische analyse. De transcripten zijn open gecodeerd in Atlas.ti (ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH, 2023). In verschillende fases werden codes geclusterd en samengevoegd onder overkoepelende thema's die de belangrijkste ervaringen van ouders, intern begeleiders en leerkrachten beschreven. De gecodeerde transcripten en onderliggende fragmenten zijn in twee sessies met de thesisbegeleider besproken. De data zijn geanalyseerd aan de hand van thematische analyse volgens de zes fasen van Braun en Clarke (2006).

Allereerst zijn de interviewopnames getranscribeerd en ingevoerd in Atlas.ti. Een kwart van de interviews zijn door een medestudent getranscribeerd. Daarna zijn door middel van open coderen specifieke tekstfragmenten voorzien van codes om zo patronen en thema's te ontdekken. Hierna is gekeken naar de interne consistentie en externe onderscheidbaarheid van de gevonden thema's door de onderzoeker zelf en samen met de thesisbegeleider. Codes waarvoor niet voldoende data beschikbaar was zijn gecombineerd met andere codes. Codes die niet relevant waren voor de onderzoeksvragen zijn verwijderd. De codes zijn daarna ondergebracht in overkoepelende hoofdthema's die de belangrijkste ervaringen van de ouders, intern begeleiders en leerkrachten beschreven. Vervolgens is de kern van elke code expliciet beschreven. Voor iedere code is een definitie beschreven. Als laatste stap is benoemd hoe vaak codes voorkwamen bij elke groep participanten en zijn citaten gebruikt ter illustratie van de codes.

Resultaten

De resultatensectie begint met een beschrijving van de steekproef. Daarna is beschreven hoe de vaardighedencheck wordt ingezet door de participanten op hun school. Ten slotte worden aan de hand van de hoofdthema's voortkomend uit het codeerschema de resultaten beschreven. De resultaten uit de interviews zijn gecodeerd aan de hand van de drie verschillende groepen participanten, intern begeleiders, leerkrachten en ouders. De volgende

vier hoofdcodes zijn uit de interviews voortgekomen: *Inzicht in contextafhankelijk gedrag vanuit meerdere perspectieven*, *Effect op communicatie en samenwerking tussen school en ouders*, *Effect op overeenstemming over het vervolgonderwijs* en *Effect op schooladvies*. Per groep participanten kwamen er codes naar voren die overeenkwamen maar ook codes die maar bij één of twee van de groepen aanwezig waren (zie tabel 2).

Steekproef

De resultaten zijn gebaseerd op vijftien interviews, waarvan zes met intern begeleiders, zes met leerkrachten en drie met ouders. In Tabel 1 worden de kenmerken van de intern begeleiders (IB'ers), leerkrachten en ouders weergegeven. De IB'ers waren ieder werkzaam in het reguliere onderwijs, hun werkervaring in het onderwijs had een range van dertien tot zeventig jaar, met een mediaan van twintig jaar. Vier van de IB'ers hadden de vaardighedencheck ingezet voor meerdere leerlingen en twee IB'ers hadden de vaardighedencheck voor één leerling ingezet. Vijf IB'ers hadden ook ervaring als leerkracht, twee daarvan stonden nog steeds voor de klas naast hun werk als IB'er.

Van de zes geïnterviewde leerkrachten was één participant werkzaam in het speciaal onderwijs, de andere participanten waren werkzaam in het reguliere onderwijs. De leerkrachten hadden tussen de drie en tweeëndertig jaar ervaring, met een mediaan van 8 jaar. De leerkrachten gaven les in groep 7 ($n = 1$), 8 ($n = 3$) of een combinatieklas 7/8 ($n = 2$). Vier van de leerkrachten namen de Vaardighedencheck af bij al hun leerlingen, twee hadden de vaardighedencheck ingezet bij de zorgleerlingen in de klas. De ouders zijn alle drie moeders met kinderen in groep 7 op het speciaal onderwijs.

Tabel 1

Kenmerken participanten

Participant	Soort onderwijs	Groep	Inzet Vaardighedencheck
Intern begeleiders			

IB1	Regulier	-	Zorgleerlingen
IB2	Regulier	-	Individuele leerling
IB3	Regulier	-	Zorgleerlingen
IB4	Regulier	-	Individuele leerling
IB5	Regulier	-	Zorgleerlingen
IB6	Regulier	-	Zorgleerlingen
Leerkrachten			
LK 1	Regulier	7/8	Hele klas
LK 2	Regulier	8	Hele klas
LK 3	Regulier	7	Zorgleerlingen
LK 4	Regulier	8	Zorgleerlingen
LK 5	Speciaal	8	Hele klas
LK 6	Regulier	7/8	Hele klas
Ouders			
OU1	Speciaal	7	Hele klas
OU2	Speciaal	7	Hele klas
OU3	Speciaal	7	Hele klas

Noot. Om de anonimiteit van de participanten te waarborgen is informatie over hun ervaring in het onderwijs niet weergegeven.

Inzet van de Vaardighedencheck

In Tabel 1 is te zien op welke manier de vaardighedencheck werd ingezet. De vaardighedencheck werd door vier leerkrachten ingezet voor de hele klas. Voornamelijk werd de vaardighedencheck door leerkrachten ($n = 2$) en IB'ers ($n = 6$) ingezet bij zorgleerlingen of een individuele leerling als er vragen speelden rondom het vervolgonderwijs dat de leerling zou gaan volgen. Hierbij werd benoemd dat het ging om leerlingen met speciale onderwijsbehoeften die al in de zorgroute van de school zaten. Vier van de IB'ers benoemden dat de afweging hierbij ging over het plaatsen van de leerling op middelbaar onderwijs binnen het regulier of speciaal voortgezet onderwijs.

De Vaardighedencheck gaf de meeste IB'ers ($n = 5$), leerkrachten ($n = 3$) en ouders ($n = 2$) inzicht in de ontwikkeling van de leerling. Drie IB'ers gaven aan dat het instrument hen een breder beeld gaf van de leerling, één IB'er noemde het een tool om extra informatie te

vergaren. Hierbij werd benoemd dat de vaardighedencheck inzicht gaf in de vaardigheden die de leerling nog niet beheerste maar die verder ontwikkelt konden worden. Door één leerkracht en één IB'er werd benoemd dat de vaardighedencheck hen ook inzicht gaf in de sterke punten van de leerling. Uit de resultaten kwam naar voren welke vaardigheden al wel beheerst werden. Eén ouder benoemde het fijn te vinden dat de vaardighedencheck ook positieve punten en een groei in vaardigheden liet zien. De resultaten van de vaardighedencheck werden volgens een gedeelte van de leerkrachten en IB'ers gebruikt om de onderwijsbehoeften van de leerling op te stellen. Vanuit het inzicht in de onderwijsbehoeften van de leerlingen stelden IB'ers ($n = 5$) en leerkrachten ($n = 2$) doelen op voor de leerling. Aan deze doelen werd gewerkt in groep 7 en /of 8, het bedroegen vaardigheden die de leerling op het voortgezet onderwijs nodig zou hebben volgens de intern begeleiders of leerkrachten. Eén leerkracht vertelde ook interventies in te zetten op basis van de resultaten. De vaardighedencheck droeg ook bij aan een doorlopende lijn richting het voortgezet onderwijs volgens leerkrachten ($n = 4$) en IB'ers ($n = 6$). Vanuit de resultaten werden doelen gesteld om een goede start in het voortgezet onderwijs te maken. Eén leerkracht en meerdere IB'ers ($n = 3$) benoemden dat ze de resultaten van de vaardighedencheck deelden in de overdracht met de VO-school. Hierdoor was ook voor de VO-school duidelijk aan welke doelen gewerkt was. Een ander belangrijk punt was dat de onderwijsbehoeften van de leerling ook duidelijk waren voor de VO-school en ook of de VO-school hieraan kon voldoen. Een IB'er benoemde het belangrijk te vinden dat de ontwikkeling van de leerling door zou blijven gaan en dat er hierbij geen stagnatie optrad.

“Gewoon dat die overgang dat zijn, dat de mensen dat alles in beeld is, dat deze leerling eraan komt en dat die overgang zo soepel mogelijk verloopt. Dus dat, dat die niet alles weer opnieuw hoeft uit te vinden, maar dat het daar duidelijk is. Ja, wat hij nodig heeft, zeg maar en dat kon heel mooi middels dit, deze vragenlijst eigenlijk.” (IB 2, 37)

Verder benoemden vier IB'ers dat ze de Vaardighedencheck hadden afgenomen als een VO-functionaris werd ingeschakeld. Twee IB'ers zeiden dat het een voorwaarde was om de Vaardighedencheck af te nemen als een VO-functionaris ingezet moest worden. Eén IB'er benoemde dat de VO-functionaris niet ingeschakeld hoefde te worden omdat de resultaten van de vaardighedencheck genoeg inzicht gaven om samen met ouders een beslissing te maken over passend vervolgonderwijs.

Codering

Tabel 2

Codeboek met hoofdthema's en codes met betrekking tot de onderzoeksvragen

Hoofdthema	Codes	Benoemd door	Beschrijving
Inzicht in contextafhankelijk gedrag vanuit meerdere perspectieven	Geeft ouders inzicht in perspectief leerkracht op leerling (schoolcontext)	Vier intern begeleiders Twee leerkrachten Eén ouder	Door de Vaardighedencheck krijgen ouders inzicht in hoe de leerkracht het kind in de klas ervaart.
	Geeft leerkracht inzicht in perspectief ouder op leerling (thuisituatie)	Vijf intern begeleiders Twee leerkrachten Twee ouders	Door de Vaardighedencheck krijgt de leerkracht inzicht in hoe ouders het kind thuis ervaren
	Maakt verschillen in waarneembaarheid gedrag zichtbaar	Zes intern begeleiders Drie leerkrachten Twee ouders	Door de Vaardighedencheck worden verschillen in het gedrag van de leerling binnen de thuis/schoolsituatie zichtbaar
	Geeft inzicht in perspectief van het kind	Drie leerkrachten Twee ouders	Door de Vaardighedencheck krijgen ouders/leerkracht inzicht in hoe het kind het ervaart in de klas/thuis

Effect op communicatie en samenwerking tussen school en ouders	Positieve bijdrage aan het gesprek	Vier intern begeleiders Twee leerkrachten Eén ouder	De vaardighedencheck is een positieve toevoeging aan het gesprek tussen ouders en school over de leerling bijvoorbeeld door het gesprek gericht of concreter te maken. ¹³
	Doelen opstellen met ouders	Vier intern begeleiders Drie leerkrachten	Vanuit de resultaten van de Vaardighedencheck stellen school en ouders samen doelen op voor de leerling.
	Draagt bij aan samenwerking door gedeeld inzicht	Twee intern begeleiders	De vaardighedencheck heeft een positieve invloed op de samenwerking tussen school en ouders doordat inzicht in de leerling gedeeld kan worden
	Inzetten vanuit samenwerkingssituatie	Vier intern begeleiders	De Vaardighedencheck wordt ingezet vanuit een al bestaande positieve relatie tussen ouders en school
	Onderdeel goede relaties met ouders	Eén leerkracht	De Vaardighedencheck is een onderdeel van een goede relatie met ouders
	Geen invloed op communicatie	Twee ouders	De Vaardighedencheck heeft geen invloed op de communicatie tussen ouders en school

Effect op overeenstemming over het vervolgonderwijs	Draagt bij aan overeenstemming over het vervolgonderwijs	Vijf intern begeleiders Twee leerkrachten Eén ouder	De Vaardighedencheck heeft een positieve invloed op de overeenstemming over het vervolgonderwijs tussen school en ouders.
	Draagt niet bij aan overeenstemming over het vervolgonderwijs	Twee leerkrachten Twee ouders	De Vaardighedencheck heeft geen invloed op de overeenstemming over het vervolgonderwijs tussen school en ouders.
	Inzetten als er geen overeenstemming is over vervolgonderwijs	Eén intern begeleider Twee leerkrachten	De Vaardighedencheck wordt ingezet als er geen overeenstemming is tussen school en ouders over het vervolgonderwijs.
Effect op schooladvies	Doorlopende lijn in de ontwikkeling van de leerling richting het VO	Zes intern begeleiders Vier leerkrachten	De Vaardighedencheck draagt bij aan de doorlopende ontwikkeling richting het VO door ontwikkelingspunten voor het VO van de leerling zichtbaar te maken
	Onderdeel van de overdracht naar het VO	Drie intern begeleiders Eén leerkracht	Resultaten van de Vaardighedencheck worden in een overdracht naar het VO gedeeld met de vervolgschool
	Bij keuze onderwijssetting	Vier intern begeleiders Drie leerkrachten	De Vaardighedencheck wordt ingezet als er twijfels zijn rondom het type vervolgonderwijs (speciaal of regulier onderwijs)

Geen toevoeging bij schooladvies	Twee intern begeleiders Twee leerkrachten Twee ouders	De Vaardighedencheck wordt niet meegenomen in het schooladvies
Onderdeel opstellen schooladvies	Drie intern begeleiders Twee leerkrachten Twee ouders	De Vaardighedencheck wordt naast andere onderdelen meegenomen in het schooladvies
Vaardighedencheck niet doorslaggevende factor, andere factor wel	Eén intern begeleider Twee ouders	De Vaardighedencheck geeft geen aanleiding tot het aanpassen van het schooladvies maar een andere factor wel

Noot. Deze codes zijn verwerkt in de sectie over de steekproef en de inzet van de vaardighedencheck

Inzicht in contextafhankelijk gedrag vanuit meerdere perspectieven.

Een thema dat regelmatig naar voren kwam tijdens de interviews was dat de Vaardighedencheck inzicht gaf in het feit dat het gedrag van de leerling per context kon verschillen. De vragenlijsten werden ingevuld vanuit het perspectief van de ouders of leerkracht die het kind in een andere situatie zagen. Tijdens het voeren van het driehoeksgesprek werden verschillen in de resultaten zichtbaar volgens IB'ers ($n = 6$), leerkrachten ($n = 3$) en ouders ($n = 2$), gedrag dat thuis niet zichtbaar was, werd op school wel waargenomen en andersom ook. Zoals een intern begeleider vertelde:

‘‘Als kinderen andere onderwijsbehoeften hebben is vooral het stuk organisatie, executieve functies, daar de moeilijkheden. En die zie je niet altijd op school. Of je ziet niet hoe hard de ouder daarvoor moet werken om het geregeld te krijgen. Of we het zien het juist andersom. Dat kan natuurlijk ook, dat we er op school eigenlijk te intensief mee bezig zijn. Terwijl de leerling thuis best wel meer laat zien, dat het zelf meer kan. Dus op die manier kom je daar dan denk ik achter.’’ (IB 5, 35)

Door de uitkomsten te bespreken tijdens het driehoeksgesprek kwam gedrag dat eerst “onzichtbaar” was voor ouders, IB'ers of leerkrachten aan het licht. Een IB'er vertelde hierbij dat de vaardighedencheck de leerkracht inzicht gaf in hoe de leerling zich thuis gedroeg, het maakte visueel waar de zorgen van ouders lagen en er kon gezien worden of deze overeenkwamen met de zorgen van school. Een leerkracht noemde het een “eye-opener” voor ouders en school om te kijken waar de verschillen lagen. Een ouder benoemde het belangrijk te vinden dat ouder, leerkracht en de leerling zelf de lijsten invullen. Het gaf de ouder het gevoel dat de leerkracht goed naar haar kind had gekeken.

Het belang van het kijken vanuit meerdere perspectieven werd meerdere keren benoemd en als waardevol ervaren. Volgens IB'ers ($n = 5$), leerkrachten ($n = 2$) en ouders ($n = 2$) zorgde het bespreken van de verschillen in de resultaten voor meer begrip van elkaars perspectief door bijvoorbeeld inzicht te geven in de inspanningen die ouders thuis doen voor hun kind zoals in de quote hieronder geïllustreerd:

‘‘Kijk hier bijvoorbeeld, zie ik bij een leerkracht, ‘zelf actie ondernemen als er iets voor school moet worden gedaan’. Zegt de leerkracht rood, ouders zeggen oranje, leerling zegt geel. Je kijkt op een andere manier, maar die ouder denkt: ja, maar dat doet die wel. Zegt die vader op dat moment tegen die moeder, ja dan heb jij het al in zijn tas gestopt anders denkt

die er niet aan. (...) Dus je krijgt het gesprek meer gaande, dat je elkaar denk ik beter begrijpt. Waar hebben we het dan over'' (IB 4, 53)

Eén IB'er benoemde hierbij dat ze de resultaten van de schoolse vaardigheden van de leerkracht het zwaarste vond wegen, omdat ouders het vanuit een andere plek zien waarbij ze hun kind vaak overschatten. Ouders hebben niet altijd door wat ze zelf al voorbereiden, dit komt tijdens de bespreking van de vaardighedencheck volgens deze IB'er naar boven. Andersom gaf de bespreking van de resultaten ouders ook inzicht in het perspectief van de leerkracht op de leerling volgens IB'ers ($n = 4$), leerkrachten ($n = 2$) en een ouder. Een IB'er, ouder en leerkracht benoemden dat ouders de schoolgerichte vragen lastig te beantwoorden vonden omdat zij niet wisten hoe hun kind zich in de groep gedraagt. Bijvoorbeeld een vraag over of hun kind oplet tijdens de les was volgens de leerkracht lastig te beantwoorden door ouders. Een ouder gaf aan dat ze de vragen ingevuld had met het beeld dat ze had verkregen door wat de leerkracht en haar kind vertelden over wat er op school gebeurde. Tijdens de bespreking konden de verschillen in resultaten door de leerkracht of IB'er uitgelegd worden wat leidde tot beter begrip van elkaars perspectief. Op deze manier kregen ouders inzicht in het perspectief van de leerkracht. Volgens een leerkracht vonden ouders het fijn om het perspectief van school te horen. Een ouder benoemde het fijn te vinden dat de docenten de tijd namen zich in haar kind te verdiepen en dat positieve kanten van haar kind ook benoemd werden, omdat dit de interesse van de docent liet zien.

Leerkrachten ($n = 3$) en ouders ($n = 2$) gaven aan het belangrijk te vinden dat de vaardighedencheck ook het perspectief van het kind meeneemt. IB'ers benoemden het perspectief van het kind niet. Er werd benoemd dat het belangrijk is dat kinderen zelf ook hun mening kunnen delen, omdat zij er soms anders tegenaan kijken dan hun ouders of school. Eén ouder vertelde het belangrijk te vinden dat haar kind ook mocht aangeven hoe hij zich voelde. Ze dacht dat het fijn was voor kinderen om aan te kunnen geven wat zij zelf denken nodig te hebben. Een leerkracht illustreert hieronder hoe het beeld van ouders en leerkracht kan verschillen met de ervaring van de leerling zelf.

''Bij wijze van spreken het plezier in school, dat als ouders denken van oh ja, maar 's ochtends is echt steunend en kreunend dat uit bed gaan noem maar op. Wij twijfelen aan het welbevinden, bijvoorbeeld van iemand in de klas, terwijl iemand anders, dat hij [de leerling] het wel invult met groen, dat je denkt, oh ja, dat is dan ook wel weer. Die verschillen kunnen er zijn. Of, en vrienden in de klas dat wij denken van oh, hij loopt wel vaak alleen, maar dat hij zelf juist wel het ervaart als ik heb veel vrienden.''' (LK 3, 33)

Effect op communicatie en samenwerking tussen school en ouders.

Uit de interviews bleek dat de vaardighedencheck een positieve bijdrage was voor een gesprek met ouders en school volgens IB'ers ($n = 4$), leerkrachten ($n = 2$) en een ouder. Zowel enkele leerkrachten ($n = 2$) als intern begeleiders ($n = 2$) benoemden dat de gesprekken met ouders gericht en inhoudelijker werden door het inzetten van het instrument zoals in de quote hieronder beschreven wordt:

“Dit [de vaardighedencheck] is veel gericht dan en ik denk als je echt wel goed inzicht wil krijgen, is het heel fijn om deze lijst in te vullen, want anders denk ik dat je, je gaat met deze iets meer de diepte in. En als je nog een ander gesprek voert, denk ik dat je minder de diepte daarin gaat.” (IB 2, 32)

Een IB'er benoemde hierbij dat het fijn was om over dezelfde onderwerpen te praten. Het leverde mooie gespreksstof op met ouders. Een leerkracht noemde de vaardighedencheck een onderlegger voor een goed gesprek. Eén ouder beaamde dit door te zeggen dat de vaardighedencheck het gesprek hielp te structureren en diende als een leidraad. Een IB'er vertelde dat zij de lijst had ingezet bij ouders die veel uit handen haalden bij de leerling qua planning en organisatie, zij had de lijst ingezet om dit makkelijker bespreekbaar te maken. Vanuit dit gesprek had zij samen met ouders doelen opgesteld om hieraan te werken.

“Dat moet hij [de leerling] dus zelf gaan doen en we zijn met een agenda begonnen. Bijvoorbeeld dat is ook zo'n activiteit waarbij de leerkracht checkt of hij opschrijft wat op het weektaakbord staat en ouders in die agenda mee kijken, maar wel weer het initiatief bij hem te leggen.” (IB 4, 21)

Bovenstaande quote is ook passend bij het volgende subthema: *het opstellen van doelen met ouders*. Zowel intern begeleiders ($n = 4$) als leerkrachten ($n = 3$) benoemden dat samen met ouders en de leerling naar aanleiding van de resultaten punten gekozen werden waaraan gewerkt zou worden. Vanuit die punten werden doelen opgesteld waar op school, maar soms ook in de thuissituatie aan gewerkt zou worden gedurende groep 7 en/of 8. Deze doelen hadden betrekking tot vaardigheden die de leerling nodig zou hebben op het VO. Het samen opstellen van doelen kwam niet naar voren in de interviews met de ouders.

Van de drie groepen participanten noemden alleen twee IB'ers dat de vaardighedencheck bijdroeg aan de samenwerking tussen school en ouders door gedeeld inzicht. Voor één IB'er was dit een gedeeld inzicht in de onderwijsbehoeften van de leerling die werden benadrukt, waardoor samen met ouders een passende vervolgschool kon worden

gekozen. Twee ouders waren van mening dat de vaardighedencheck geen invloed had op de samenwerking en communicatie tussen ouders en school. Zij hadden het gevoel dat de school al goed met hen communiceerde en dat zij zelf al voldoende konden aangeven wat hun perspectief of mening was en dat school hier dan naar zou luisteren, geïllustreerd in onderstaande quote:

“Maar ik heb, ik heb wel het gevoel van als ik iets zou aangeven vanuit mij en hoe ik een perspectief zou zien, dat school zich daar wel naar luistert en dat school wel probeert om eigenlijk met mijn woorden wel iets te gaan doen.” (OU 2, 76)

De andere ouder vertelde dat ze zelf bij vragen altijd naar de leerkracht toe stapte, als er wat speelde kon zij dat zelf goed communiceren, hierdoor had zij een één op één gesprek met de leerkracht ook voldoende gevonden. Dit lijkt te passen bij een beeld dat drie IB'ers ook schetsten. Zij vertelden de vaardighedencheck in te zetten vanuit een al bestaande samenwerkingssituatie. Er werd benoemd dat er vaak al vanaf groep 3 of 4 veel zorgoverleggen hebben plaats gevonden met de ouders. Hierdoor was er al een goede relatie met ouders of werd benoemd dat ouders al heel betrokken waren. Het effect van de vaardighedencheck was hierdoor voor hen moeilijk in te schatten. De leerkrachten benoemden niet dat de vaardighedencheck bijdraagt aan de samenwerking met ouders, wel noemde één leerkracht de vaardighedencheck een onderdeel van een goede relatie met ouders zoals geïllustreerd in onderstaande quote:

“Goede relatie, goede kaders, goede relatie met ouders. Ik denk elke keer, en daar is de POVO [vaardighedencheck] een onderdeel van. Goede relatie met de ouders, dan pas kun je ook met het kind goed aan de slag.” (LK 5, 13)

Bij deze leerkracht werd de vaardighedencheck in groep 6, 7 en 8 afgenomen in de hele klas. In het begin van het schooljaar kreeg de leerkracht een overdracht van een collega over de nieuwe leerlingen die in de klas kwamen, hierbij werden ook de resultaten van de vaardighedencheck meegenomen. De leerkracht zei hierdoor vanaf de eerste weken van het schooljaar al goede gesprekken met ouders te kunnen voeren omdat de sterke en ontwikkelpunten van de leerling al duidelijk in beeld waren. Dit was voor de leerkracht de basis voor het opbouwen van een goede relatie met ouders.

Effect op overeenstemming over het vervolgonderwijs

Volgens meerdere IB'ers ($n = 5$), leerkrachten ($n = 2$) en een ouder droeg de vaardighedencheck bij aan overeenstemming over het vervolgonderwijs. Door het bespreken van de resultaten van de vaardighedencheck werd duidelijk waar ouders en school overeenkwamen en waar eventuele verschillen zaten. Meerdere keren werd benoemd dat er tijdens het gesprek achter werd gekomen dat ouders en school al op één lijn lagen. De vaardighedencheck zorgde ervoor dat concreter werd wat de leerling nog niet beheerste. Een IB'er beschrijft het als volgt:

‘‘Ja, je wil gewoon allemaal [IB'er, leerkracht en ouder], ja, je staat wel met je neus dezelfde kant op, dezelfde richting. He... je wil wel... En je ziet gewoon heel duidelijk welke doelen nog niet behaald zijn. Het is gewoon een visuele ondersteuning die je samen met elkaar langsloopt.’’ (IB 6, 29)

Een leerkracht beschreef dat de drieperspectievenmeting dat de vaardighedencheck gebruikt het beeld van de leerling versterkte, wat kon de leerling al goed en wat kon nog beter. De vaardighedencheck gaf resultaten waarop teruggevallen kon worden. Het gaf ouders inzicht in de onderwijsbehoeften van hun kind wat leidde tot overeenstemming tussen ouders en school. Daarnaast benoemde één IB'er en twee leerkrachten dat de vaardighedencheck ingezet kon worden als er geen sprake was van overeenstemming over het vervolgonderwijs. Doordat de resultaten concreet aangeven wat de leerling nog niet beheerst konden zorgen over het vervolgonderwijs bespreekbaar gemaakt worden.

‘‘Bij deze leerling zou je hem kunnen inzetten op het moment dat daar [het vervolgonderwijs] geen overeenstemming in, in is. Dat je in ieder geval helder krijgt waarom je dat [het uistroomperspectief] dan niet wil, zeg maar of ziet zitten.’’ (IB 4, 35)

Een leerkracht gaf aan het niet nodig te vinden de vaardighedencheck in te zetten als er al sprake was van overeenstemming over het vervolgonderwijs. Deze leerkracht gebruikte de vaardighedencheck om ouders te overtuigen van het belang om nog aan bepaalde leergebieden te werken. Met de resultaten kon de leerkracht specifieke punten aanwijzen waar nog aan gewerkt moest worden voor de overstap naar het VO.

Door twee leerkrachten en een ouder werd benoemd dat de vaardighedencheck niet bijdroeg aan overeenstemming over het vervolgonderwijs. Twee leerkrachten gaven aan dat ouders soms kritisch tegenover de resultaten staan, zoals blijkt uit onderstaande quote:

“Maar goed, ouders zijn daarentegen ook, die kunnen heel vaak als ik kritische ouders heb, staan ze ook heel kritisch tegenover een IEP-toets, over resultaten. Dus als je dan weer een nou ja, scoringslijst ernaast legt, dan kunnen ze daar ook een kritiek op hebben. Want ja, weet je, dit zijn ook maar gewoon vragen. Dus dat ja is afhankelijk, denk ik van ook de ouders die je tegenover je hebt zitten. Dus ja, en in sommige gevallen kan het zeker wel helpen en nee in andere gevallen niet, dan is het maar weer een meetinstrument dat ze denken, ja, hartstikke leuk dat jij dit denkt, maar wij denken er nog steeds anders over.” (LK 3, 58)

De houding van ouders ten opzichte van testinstrumenten lijkt volgens deze leerkracht een rol te spelen bij het wel of niet bereiken van overeenstemming. De relatie tussen ouders en leerkracht lijkt hier ook invloed op te hebben. Dit kwam overeen met een leerkracht die aangaf dat de vaardighedencheck niet bijdroeg aan overeenstemming als ouders het oneens waren over het schooladvies. In dit geval trokken de ouders ook de expertise van de leerkracht in twijfel zoals beschreven wordt in onderstaande quote:

“En ik weet niet of de [vaardighedencheck], naast dat je toelicht extra informatie geeft voor ouders, wat ik heb bij gesprekken waarbij ouders niet tevreden zijn, trekken ze ook wel je expertise in twijfel. Dat zij denken ‘mijn kind kan meer’ en dat de [vaardighedencheck] dan ook wat meer moet bijdragen aan oké, bij wijze van spreken dit moeten ze kunnen om naar de HAVO te gaan. Dan zijn dit de vaardigheden en dat geeft de [vaardighedencheck] op dit moment nog niet genoeg weer. Daar heb je wel de expertise van de leerkracht naast nodig en ouders die dus wat ja minder vertrouwen hebben in het advies zullen ook wat minder vertrouwen hebben in je expertise.” (LK 4, 27)

In bovenstaande quote geeft de leerkracht aan dat de vaardighedencheck op dit moment nog niet genoeg is om ouders te overtuigen een bepaald schooladvies te aanvaarden. Zij zou willen dat de vaardighedencheck een duidelijke norm zou geven waaruit blijkt wat een leerling zou moeten beheersen voor bijvoorbeeld een HAVO-niveau. Omdat deze normering nu ontbreekt moet de leerkracht nog toelichting geven bij de resultaten om het advies te onderbouwen. Maar als ouders al minder vertrouwen hebben in het advies, dan hebben ze ook minder vertrouwen in deze onderbouwing volgens de leerkracht. Hierdoor hielp het instrument niet om tot overeenstemming te komen over het vervolgonderwijs. Twee ouders gaven ook aan dat de vaardighedencheck niet bijdroeg aan overeenstemming over het vervolgonderwijs tussen hen en school. Eén ouder gaf hierbij aan dat ze de vaardighedencheck niet had ingevuld omdat er een meningsverschil was tussen haar en de

school over de school waar haar kind naar toe zou gaan. Ze vond dat de vaardighedencheck niet op een juiste manier aan haar geïntroduceerd was, via de schoolapp, zoals beschreven wordt in de volgende quote:

‘‘Ik heb liever persoonlijk, want dit gaat wel om een keuze die je moet maken voor je kind, voor later. En als je daar niet goed op voorbereidt of je doet dat niet op een goede manier, dan kan dat dus allemaal weer tegen gaan werken. Want als je dan bijvoorbeeld kan krijgen van ze zit op een verkeerde school. Je hebt niet genoeg inlichtingen gehad, informatie gehad.’’ (OU 2, 31)

De ouder gaf aan dat ze het fijn zou hebben gevonden als er een informatieavond voor ouders was geweest waarin het instrument verder werd uitgelegd en getoond zou worden hoe met het instrument gewerkt moest worden. Hoewel ze de vragen wel had ingekeken vond ze het ‘‘tijdverdrijf’’. De andere gaf aan dat een één op één gesprek voor haar voldoende was geweest om tot overeenstemming te komen over het vervolgonderwijs, de vaardighedencheck was hier niet nodig.

Het effect op schooladvies

Uit de interviews kwamen verschillen naar voren in de mate waarop de vaardighedencheck werd betrokken bij het opstellen van het schooladvies. IB’ers ($n = 3$), leerkrachten ($n = 2$) en ouders ($n = 2$) gaven aan dat vaardighedencheck kan bijdragen aan het schooladvies, maar dat het een onderdeel van het schooladvies is. Andere factoren zoals cognitieve resultaten, werkhouding, diagnoses, de ontwikkeling van de leerling tijdens het schooljaar of de expertise van de leerkracht zelf werden als belangrijker gezien door één IB’er en twee ouders. IB’ers en leerkrachten noemden de vaardighedencheck een hulpmiddel bij het opstellen van een schooladvies. Een IB’er vertelde dat het inzicht in werkhouding en motivatie vanuit de vaardighedencheck samen met de CITO-resultaten en de resultaten van de methodetoetsen samengenomen het schooladvies bepaalden. Eén leerkracht noemde de vaardighedencheck belangrijk omdat de executieve functies zoals plannen, organiseren, zelfstandigheid, zelfredzaamheid en samenwerken in beeld werden gebracht, wat de leerkracht meenam bij de verwijzing naar vervolgonderwijs. De vaardighedencheck werd beschreven als een onderdeel van het geheel. Volgens een ouder kwam het uitstroomperspectief speciaal of regulier onderwijs duidelijker naar voren uit de resultaten van de vragenlijsten dan wanneer er alleen een gesprek had plaatsgevonden over de CITO-resultaten. Eén ouder vergeleek het adviesproces van haar kinderen op het reguliere onderwijs

met de inzet van de vaardighedencheck op het speciaal onderwijs voor haar kind. Ze vertelde dat op het reguliere onderwijs veel naar cijfers wordt gekeken en de vaardighedencheck daar een extra ondersteuning zou kunnen zijn bij het schooladvies, terwijl op het speciaal onderwijs de resultaten van de vaardighedencheck een bevestiging zijn van wat ze al zien op de school van haar kind.

‘Ik denk dat het misschien ook een goeie was geweest voor de andere twee [kinderen op het reguliere onderwijs] en dat komt dus door dat communicatie met speciaal onderwijs dus al veel meer aanwezig is en ook met korte lijntjes wordt teruggelegd en als er ergens een kink in de kabel komt, als er een gedragsprobleem is, of als het met hé rekenen even niet goed gaat of hé dat soort dingen. Dan krijg je dus al sneller terugkoppeling en dan denk ik dat ze in het regulier onderwijs daar misschien wel een toevoeging in hebben.’ (OU 1, 57)

Een andere ouder gaf aan het belangrijk te vinden dat voor het schooladvies gekeken wordt naar wie het kind is, de school van haar kind was hier al veel mee bezig waardoor zij niet kon aangeven of de vaardighedencheck hier wel of geen rol bij speelde.

‘Ik vind advies wat de leerkrachten zelf geven, vind ik veel belangrijker. Omdat die gewoon het hele jaar door het kind zien en ook het hele jaar door toetsen. Dus dan weten ze wel echt wat een kind moet hebben en moet kunnen, om ergens naartoe te gaan, naar een bepaald niveau of een bepaald, bepaald type onderwijs.’ (OU 3, 28)

Volgens twee IB'ers, twee leerkrachten en twee ouders werd de vaardighedencheck niet gebruikt voor het opstellen van het schooladvies. Een IB'er gaf aan dat bij bijvoorbeeld het praktijkonderwijs er vaste richtlijnen zijn voor toelatingseisen zoals het niveau van het IQ waardoor de resultaten van de vaardighedencheck hierbij niet werden gebruikt. Voor deze leerlingen werden de vragenlijsten niet ingezet op hun school. Ook twee leerkrachten benoemden dat de vaardighedencheck voor hen niet meewoog bij het opstellen van het schooladvies. Eén leerkracht vertelde hierover dat hij gebonden was aan de resultaten die CITO weergeeft omdat dit wettelijk verplicht was¹, hierdoor zou hij geen lager advies geven bijvoorbeeld op basis van werkhouding. Een andere leerkracht gaf aan het lastig te vinden om de inschatting te maken wat een leerling nodig heeft op het VO, omdat kinderen nog veel kunnen veranderen in de laatste zomervakantie voordat ze naar het voortgezet onderwijs gaan.

¹ N.B. de school/leerkracht kan gemotiveerd van de het advies van de doorstroomtoets afwijken, wanneer dat in het belang van de leerling is.

“En het blijft hem natuurlijk heel lastig want kinderen komen echt totaal anders uit die laatste zomervakantie van groep 8 bij het VO komen ze daaruit, waarvan we bij kinderen dachten, nou, ik, ik vraag me echt af hoe dit gaat en dat je de meest positieve verhalen vervolgens terugkrijgt en dat ze super staat en dat er eigenlijk vrij weinig over is van wat je hier tegenaan gelopen bent, dat, dat eigenlijk volledig verdwenen is. Dus de inschatting maken hé wat heb jij precies nodig op het VO. Nou ja op het begin misschien een inschatting van maken, valt volledig weg op het moment dat ze daar dan zitten.” (LK 1, 28)

Deze leerkracht beschrijft dat het lastig blijft om een passend schooladvies op te stellen waarbij gekeken wordt naar de onderwijsbehoeften van de leerling in groep 8, omdat deze onderwijsbehoeften in een andere setting zoals een middelbare school heel anders kunnen zijn.

Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de ervaringen van ouders en leerkrachten met de vaardighedencheck in gesprekken over (de voorbereiding op) de overstap naar het Voortgezet Onderwijs. Hierbij is specifiek gekeken naar de invloed van de vaardighedencheck op de samenwerking en communicatie tussen school en ouders, in hoeverre de vaardighedencheck bijdraagt aan overeenstemming tussen leerkrachten en ouders over het vervolgonderwijs en de rol die de vaardighedencheck speelt bij het bepalen van een passend schooladvies.

De IB'ers, leerkrachten en ouders ervoeren het gebruik van de vaardighedencheck tijdens het gesprek over het vervolgonderwijs veelal positief. De vaardighedencheck hielp het gesprek structureren en maakte gesprekken gericht. De invloed die de vaardighedencheck had op samenwerking en communicatie werd wisselend ervaren. Een concreet voorbeeld van hoe de vaardighedencheck de samenwerking bevordert was dat vanuit de resultaten van de vaardighedencheck doelen werden opgesteld voor de leerling. School en ouders stelden deze doelen gezamenlijk op en aan deze doelen kon zowel in de thuis- als schoolsituatie gewerkt worden. Ouders benoemden dit echter niet. De ervaringen die ouders en school hadden met de vaardighedencheck wat betreft de samenwerking en communicatie bleek beïnvloedt te worden door de al bestaande relatie tussen school en ouders. Doordat de vaardighedencheck veelal wordt ingezet voor leerlingen uit de zorgroute waren er vaak al veel overleggen over de leerling geweest. Er was al sprake van een bestaande samenwerkingssituatie. Ouders en IB'ers gaven aan dat de inzet van de vaardighedencheck niet altijd van toegevoegde waarde was, omdat de relatie tussen school en ouder al goed was. Deze bestaande positieve relatie

zorgde ervoor dat ouders ervaren dat zij hun perspectief en mening al konden inbrengen, ook zonder gebruik van de vaardighedencheck, waardoor de invloed van het instrument moeilijk in te schatten was.

De ervaringen van leerkrachten en ouders over het bereiken van overeenstemming over het vervolgonderwijs waren gevarieerd. De vaardighedencheck gaf inzicht in de onderwijsbehoeften en vaardigheden die leerling al wel of niet beheerste. Doordat deze inzichten met ouders gedeeld konden worden, kreeg de vaardighedencheck een ondersteunende functie in het gesprek. Een grote factor hierbij was het zichtbaar maken van context-afhankelijk gedrag, of het zogenoemde “onzichtbare” gedrag. IB’ers, leerkrachten en ouders kwamen erachter door de verschillen die uit de vaardighedencheck naar voren kwamen, dat leerlingen ander gedrag konden laten zien afhankelijk van de setting waarin zij gezien werden. Het voeren van het driehoeksgesprek waarbij deze verschillen besproken werden leidde ertoe dat leerkrachten en ouders meer begrip voor elkaar kregen en hun visie op de leerling konden uitleggen. Niet zozeer de resultaten van de vaardighedencheck, maar het gesprek dat hieruit volgde droeg bij aan overeenstemming tussen ouders en school. Het hielp om zorgen aan het licht te brengen of gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken. Er werd ervaren dat de vaardighedencheck geen toegevoegde waarde had als al sprake was van overeenstemming over het vervolgonderwijs. De manier waarop de vaardighedencheck werd geïntroduceerd bleek ook van invloed op in hoeverre het instrument kon bijdragen aan overeenstemming en samenwerking. Uit het interview met een ouder bleek dat de introductie en uitleg via een schoolapp een negatieve reactie bij de ouder opriep. Het kiezen van het juiste vervolgonderwijs werd als erg belangrijk ervaren. Deze ouder was bang dat een gebrek aan kennis en uitleg over het instrument zou kunnen leiden tot een verkeerde keuze voor vervolgonderwijs. Hierdoor had de ouder ervoor gekozen om de vaardighedencheck niet in te vullen. Ook bleek de bestaande relatie tussen ouders en school van invloed te zijn op de mate waarin overeenstemming over het vervolgonderwijs bereikt kon worden. Als de relatie tussen ouders en school niet goed was, bijvoorbeeld doordat ouders geen vertrouwen hadden in de expertise van de leerkracht, werd ervaren dat de vaardighedencheck niet zou kunnen bijdragen aan het bereiken van overeenstemming. Volgens een leerkracht kwam dit, omdat de resultaten nog steeds onderbouwd moeten worden door de leerkracht, als ouders kritisch tegenover de leerkracht staan, staan zij ook kritisch tegenover de resultaten van de vaardighedencheck en draagt het niet bij aan overeenstemming.

De vaardighedencheck speelde een rol op verschillende manieren bij het opstellen van een passend schooladvies. Uit de resultaten kwam naar voren dat de vaardighedencheck

voornamelijk werd ingezet bij leerlingen die al in de zorgroute van de school zaten. Voor deze leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waren er vaak twijfels over het type vervolgonderwijs dat de leerling zou gaan volgen, speciaal of regulier onderwijs. Verder hadden de onderwijsbehoeften van de leerling vaak invloed op het uitstroomniveau van de leerling waardoor er twijfels waren over welk niveau bij de leerling zou passen. De vaardighedencheck werd gezien als een onderdeel van het schooladvies naast factoren zoals cognitieve resultaten, werkhouding, diagnoses, de ontwikkeling van de leerling tijdens het schooljaar of de expertise van de leerkracht zelf. Deze factoren werden wel als belangrijker gezien. De rol van de vaardighedencheck was vooral inzicht geven in executieve vaardigheden en de sociaal-emotionele ontwikkeling wat werd gebruikt voor het opstellen van een passend schooladvies. Vaardigheden zoals plannen, organiseren, zelfstandigheid en sociaal functioneren werden hierbij als belangrijk genoemd. De vaardighedencheck speelde geen rol bij het opstellen van een schooladvies als er bijvoorbeeld al vaste richtlijnen waren voor het uitstroomperspectief, zoals bijvoorbeeld bij het praktijkonderwijs.

Verder kwam uit de resultaten naar voren dat de vaardighedencheck drie verschillende rollen vervulde. Ten eerste had het instrument een ondersteunende functie voor het gesprek tussen ouders en school. Wanneer er verschillen in verwachtingen waren tussen ouders en school, maakte de vaardighedencheck de verschillen in perspectief zichtbaar en bespreekbaar. Het werd ingezet tijdens het gesprek om tot een gedeelde visie te komen. Anderzijds werd de vaardighedencheck ingezet als hulpmiddel om te beoordelen welke vaardigheden de leerling al wel en niet beheerste die van belang waren voor het succesvol functioneren op het voortgezet onderwijs. Dit kwam vooral naar boven bij discussies over passend schooladvies tussen ouders en school of als het schooladvies onderbouwd moest worden. De rol die de vaardighedencheck inneemt lijkt dus af te hangen van het soort gesprek dat gevoerd wordt. Eerst wordt het instrument ingezet om perspectieven te delen en samen ontwikkelpunten te kiezen. Als er geen sprake is van overeenstemming tussen ouders en school over het vervolgonderwijs wordt het instrument gebruikt voor het maken van een onderbouwing van het gegeven schooladvies. Het gebruik is niet voor iedere school hetzelfde, sommige leerkrachten nemen het mee in de afweging rondom een passend uitstroomperspectief terwijl andere leerkrachten het alleen zagen als ondersteuning voor een gesprek of het gebruikten voor een overdracht. Dit betreft de derde rol. De vaardighedencheck werd betrokken bij een doorlopende ontwikkeling van de leerling richting het voortgezet onderwijs. De resultaten werden gebruikt om doelen op te stellen voor de basisschool maar werden ook doorgegeven aan de middelbare school. De vaardighedencheck werd meegenomen in de overdracht naar

het voortgezet onderwijs, zodat de behoeften van de leerling duidelijk waren om zo een stagnatie in de ontwikkeling te voorkomen. De vaardighedencheck lijkt dus niet alleen een rol te spelen bij de samenwerking tussen ouders en school, maar lijkt ook een rol te spelen bij de samenwerking tussen primair en secundair onderwijs.

Een belangrijk uitgangspunt van de vaardighedencheck is dat het tracht de samenwerking tussen ouders en leerkracht te versterken door te voorkomen dat de visies van deze betrokkenen te ver uiteenlopen om zo gespannen situaties te voorkomen (Van Gennip & Klinkenberg, 2023). Uit het huidige onderzoek blijkt dat het instrument school en ouders inzicht bood in contextafhankelijk gedrag van leerlingen, verschillen tussen het gedrag van de leerling op school en thuis werden duidelijk. Dit leidde tot wederzijds begrip, wat aansluit bij het beoogde doel van de vaardighedencheck. Het komt ook overeen met bevindingen uit het onderzoek van Minke et al. (2014) waarin werd gevonden dat overeenstemming in percepties van ouders en leerkrachten de samenwerking vergroot.

Amatea et al. (2012) noemden dat leerkrachten hun eigen professionele oordeel vaak als waardevoller zien als het oordeel van ouders. Sommige leerkrachten zien de inbreng van ouders zelfs als een bedreiging (Kassenberg et al., 2016). Deze resultaten kwamen niet terug in het huidige onderzoek, leerkrachten noemden de inbreng van ouders juist waardevol omdat het bijdroeg aan een compleet beeld van de leerling.

Van Gennip en Klinkenberg (2023) stelden dat de vaardighedencheck bijdraagt aan een betere samenwerking. Het gezamenlijk opstellen van doelen voor de leerling past hierbij. De invloed van de vaardighedencheck op communicatie en overeenstemming over het vervolgonderwijs was variërend. Uit huidig onderzoek blijkt de invloed sterk afhankelijk te zijn van de al bestaande relatie tussen ouders en school. Als er sprake was van een negatieve relatie met een gebrek aan wederzijds vertrouwen, droeg de vaardighedencheck niet bij aan overeenstemming en betere communicatie. Dit is passend bij het onderzoek van Santiago et al. (2016) die stelt dat vertrouwen een voorwaarde is voor een effectieve samenwerking. Hughes en Kwok (2007) stellen ook dat communicatie pas effectief kan verlopen als er een sterke ouder-leerkrachtrelatie is.

De rol van de vaardighedencheck bij het opstellen van schooladvies komt overeen met bevindingen van Boone en Van Houtte (2013), leerkrachten gaven aan naast cognitieve resultaten ook niet-cognitieve resultaten mee te nemen. Hierbij werd vanuit de vaardighedencheck vooral de informatie over executieve functies en sociaal-emotionele ontwikkeling meegenomen. Dit is passend bij het onderzoek van Smeets et al. (2014) waarin

werd gesteld dat motivatie, werkhouding en sociaal-emotionele ontwikkeling belangrijke factoren zijn om mee te nemen in het schooladvies.

De rol van de vaardighedencheck als onderdeel van de overdracht naar het VO werd in het onderzoek als belangrijk punt ervaren om stagnatie in de ontwikkeling van de leerling te voorkomen. Uit onderzoek van Evangelou et al. (2008) bleek echter dat VO-scholen vaak weinig vertrouwen hebben in informatie afkomstig van PO-scholen, hierdoor kan het zijn dat het delen van de resultaten niet het beoogde effect heeft.

Sterke en zwakke punten

Een sterk punt van het onderzoek was het gebruik van drie groepen participanten om resultaten te verkrijgen. Intern begeleiders, leerkrachten en ouders zijn alle drie betrokken bij het inzetten en het gebruik van het instrument en hebben hun ervaringen kunnen delen. Hierdoor kon een compleet beeld van het instrument worden omschreven, uit de resultaten zijn namelijk verschillen tussen de drie groepen te zien. Sommige codes komen maar bij één groep voor en sommige codes worden juist niet genoemd door een bepaalde groep participanten. Eén perspectief mist hierbij, leerlingen vullen de vaardighedencheck ook in maar hun ervaringen zijn niet meegenomen in het onderzoek. Meermaals werd tijdens de interviews het belang van het perspectief van het kind benoemd. Verder is er gebruik gemaakt van semi-gestructureerde interviews, dit kan als sterk punt worden gezien, omdat er hierdoor ruimte was voor verdieping en er thema's aan het licht konden komen die niet uit de literatuur naar voren waren gekomen. Door het gebruik van één op één interviews konden de participanten rijke voorbeelden geven om hun ervaringen toe te lichten. Bijvoorbeeld de voorbeelden die de waarneembaarheid van het contextafhankelijke gedrag illustreerden.

Tegelijkertijd kent het onderzoek ook zwakke punten. Er is gebruik gemaakt van een gemakssteekproef, participanten moesten zichzelf aanmelden voor het interview waardoor er sprake was van een selecte steekproef. Dit ondermijnt de generaliseerbaarheid en validiteit van het onderzoek. Het is mogelijk dat vooral deelnemers met een positieve houding ten opzichte van de vaardighedencheck zich hebben aangemeld, waardoor negatieve ervaringen onderbelicht blijven. Het feit dat er is geworven in de kenniskring van de ontwikkelaar kan hierbij aan hebben bijgedragen. Verder noemden sommige participanten ook hulp en uitleg van de ontwikkelaar te hebben gekregen wat zij als positief ervaarden, dit kan hebben geleid tot een meer positief beeld van de vaardighedencheck. Ook het feit dat een cadeaubon werd aangeboden voor deelname aan het onderzoek kan effect hebben gehad op wie zich

aanmeldde voor het onderzoek. Het kan ook effect hebben gehad op het geven van sociaal wenselijke antwoorden aangezien de deelnemers zich bewust waren van de beloning voordat ze deelnamen aan het interview. Deelnemers kunnen antwoorden geven waarvan ze denken dat de onderzoeker die wil horen, uit dank voor de beloning. De beperkte steekproef komt vooral naar voren bij de groep ouders. Alle drie ouders waren afkomstig van hetzelfde speciaal onderwijs. Maar twee van de ouders hadden de vaardighedencheck ingevuld en aan de hand hiervan het driehoeksgesprek gevoerd. Het ouderperspectief geeft dus niet zozeer de ervaringen met de vaardighedencheck weer, maar hun ervaring met hoe hun school de vaardighedencheck heeft gebruikt. Hierdoor zijn geen resultaten voor ervaringen van ouders met kinderen op het reguliere onderwijs. Hier kunnen verschillen tussen zitten, omdat ouders met kinderen op het speciaal onderwijs gewend zijn aan regelmatige communicatie en samenwerking met school (Leenders et al., 2018), wat ook uit huidig onderzoek naar voren kwam. Voor de doelgroepen intern begeleiders en leerkrachten was het reguliere onderwijs juist oververtegenwoordigd. Hierdoor is het onzeker in hoeverre de resultaten ook representatief zijn voor het speciaal onderwijs. Als laatste was er door het niet bereiken van het beoogde aantal participanten geen sprake van volledige saturatie vooral bij de oudergroep. Belangrijke thema's kunnen hierdoor niet naar voren zijn gekomen. Dit heeft een negatieve invloed op de validiteit omdat niet alle inzichten zijn meegenomen wat ook een risico op bias geeft (Fusch & Ness, 2015).

Aanbevelingen voor de praktijk en vervolgonderzoek

Allereerst is introductie van de vaardighedencheck een belangrijke factor voor de invloed die het kan hebben op de samenwerking met ouders. Een ouder die ervaarde niet genoeg informatie te hebben verkregen voor het werken met instrument, wilde deze hierdoor niet meer invullen. Aanbevolen wordt aan scholen om een informatieavond te houden waarin wordt uitgelegd wat het belang van het instrument is en hoe deze werkt. Ouder hechten veel waarde aan het schooladvies van hun kind en moeten vertrouwen hebben in het instrument. Een goed begrip van wat het instrument tracht te meten kan ook bijdragen aan een gericht gesprek.

Een tweede aanbeveling is om als school duidelijk te stellen welke rol de vaardighedencheck gaat vervullen. Een ondersteuning voor het gesprek met ouders of een onderbouwing voor het schooladvies. Als voor de tweede rol wordt gekozen moet wel rekening gehouden met het feit dat de vaardighedencheck op dit moment nog geen betrouwbare normatieve functie heeft. Een passend vervolgonderzoek zou zijn om een eerste

normering op te stellen. Dit zou gedaan kunnen worden door de vaardighedencheck af te nemen op het Voortgezet onderwijs. Hierbij zou gekeken kunnen worden naar hoe de vaardigheden vertegenwoordigd worden op de verschillende niveaus van het VO maar er zou ook onderscheid gemaakt kunnen worden tussen regulier en speciaal onderwijs waarbij gekeken wordt naar hoe vaardigheden hier vertegenwoordigd zijn.

Een derde aanbeveling is om met behulp van de vaardighedencheck naast de samenwerking tussen ouders en school ook de samenwerking tussen de basisschool en het voortgezet onderwijs te versterken. Participanten gaven aan de resultaten van de vaardighedencheck al te gebruiken bij de overdracht naar het VO. Volgens hen hielp dit om de leerling een doorlopende ontwikkeling richting het VO te geven. Uit onderzoek van Evangelou et al. (2008) bleek echter dat het VO deze informatie niet altijd als waardevol ziet. Er zou een onderzoek gedaan moeten worden naar de ervaringen van het VO en het gebruiken van de resultaten van de vaardighedencheck. Het onderzoek zou zich kunnen richten op de overdracht tussen PO en VO en de rol van de vaardighedencheck hierbij. Verder zou ook gekeken kunnen worden naar op welke manier de informatie over de opgestelde doelen en beheerste of niet beheerste vaardigheden worden gebruikt door het VO.

Voor vervolgonderzoek zou meer aandacht besteed moeten worden aan het perspectief van de leerling. In het driehoeksgesprek zijn zij een onderdeel van de drie perspectieven maar zij zijn niet meegenomen in dit onderzoek. Terwijl de ervaringen van de leerling zelf over het belang van het instrument en hoe zij de gesprekken over de overgang ervaren juist erg veel inzicht kunnen geven in wat het instrument toevoegt aan gesprekken over het vervolgonderwijs. Volgens Ashton (2008) zijn kinderen in groep 7 en 8, ook leerlingen met speciale onderwijsbehoeften, in staat om kritisch na te denken over het overgangsproces.

Met dit onderzoek is inzicht verkregen in de ervaringen van intern begeleiders, leerkrachten en ouders met het werken met de vaardighedencheck in gesprekken over het vervolgonderwijs. De vaardighedencheck kan bijdragen aan een versterkte communicatie en samenwerking tussen ouders en school, echter is hierbij de introductie en de bestaande relatie tussen ouders en school een belangrijke invloed.

Literatuurlijst

- Amatea, E.S., Mixon, K., & McCarthy, S. (2012). Preparing future teachers to collaborate with families contributions of family systems counselors to a teacher preparation program. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 21(2), 136-145.
- Ashton, R. (2008). Improving the transfer to secondary school: how every child's voice can matter. *Support for Learning*, 23(4), 176–182. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9604.2008.00391.x>
- ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH. (2023). *ATLAS.ti* (Versie 23.2.1) [Computerprogramma]. Geraadpleegd van <https://atlasti.com>
- Bekele, W. B., & Ago, F. Y. (2022). Sample size for interview in Qualitative Research in Social Sciences: A Guide to Novice Researchers. *Research in Educational Policy and Management*, 4(1), 42–50. <https://doi.org/10.46303/repam.2022.3>
- Bernardi, M., Bratti, M., & De Simone, G. (2014). 'I wish I knew . . .' – misperceived ability, school track counseling services and performances in upper secondary education. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2396435>
- Boone, S., & Van Houtte, M. (2013). Why are teacher recommendations at the transition from primary to secondary education socially biased? A mixed-methods research. *British Journal of Sociology of Education*, 34(1), 20–38. <https://doi.org/10.1080/01425692.2012.704720>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Coffey, A. (2013). Relationships: The key to successful transition from primary to secondary school? *Improving Schools*, 16(3), 261–271. <https://doi.org/10.1177/1365480213505181>

- Dupont, M., Scanlon, G., Doyle, A., Kenny, N., & Flynn, P. (2023). The Pre-transition Experiences of Parents of Pupils with Additional Needs Moving from Primary to Post-primary School in an Area of Social Disadvantage in Ireland. *International Journal of Educational and Life Transitions*, 2(1). <https://doi.org/10.5334/ijelt.34>
- Elbers, E., & De Haan, M. (2014). Parent–teacher conferences in Dutch culturally diverse schools: Participation and conflict in institutional context. *Learning Culture and Social Interaction*, 3(4), 252–262. <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2014.01.004>
- Evans, D., Borriello, G. A., & Field, A. P. (2018). A review of the academic and psychological impact of the transition to secondary education. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01482>
- Evangelou, M., Taggart, B., Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P. & Siraj-Blatchford, I. (2008). What makes a successful transition from primary to secondary school?. Nottingham, United Kingdom: Department for Children Schools and Families.
- Farrell, A.F., & Collier, M.A. (2010). School personnel’s perceptions of family-school communication: a qualitative study. *Improving Schools*, 13(1), 4-20.
- Flick, U. (2018). *An Introduction to Qualitative Research* (6th ed.).
- Farrington, C. A., Roderick, M., Allensworth, E., Nagaoka, J., Keyes, T. S., Johnson, D. W., & Beechum, N. O. (2013). *Teaching Adolescents to become Learners The Role of Noncognitive Factors in Shaping School Performance: A Critical Literature review*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED542543.pdf>
- Frans, N. (2024). *Onderzoeksvoorstel valideringsonderzoek vaardighedencheck* [Onderzoeksvoorstel]. Rijksuniversiteit Groningen.
- Fusch, P., & Ness, L. (2015). Are we there yet? Data saturation in qualitative research. *The Qualitative Report*. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2015.2281>

- Hall, G. E., & DiPerna, J. C. (2016). Childhood social skills as predictors of middle school academic adjustment. *The Journal of Early Adolescence*, 37(6), 825–851.
<https://doi.org/10.1177/0272431615624566>
- Hughes, J., & Kwok, O. (2007). Influence of student-teacher and parent-teacher relationships on lower achieving readers' engagement and achievement in the primary grades. *Journal of Educational Psychology*, 99(1), 39–51. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.99.1.39>
- Jindal-Snape, D., Cantali, D., MacGillivray, S., & Hannah, E. (2019). *Primary-secondary transitions: A Systematic Literature Review*. The University of Dundee.
- Kassenberg, A., Petri, D., & Doornenbal, J. (2016). Competenties van leerkrachten in het samenwerken met ouders. *Pedagogiek*, 12(3), 211-226.
- Klapproth, F., Glock, S., Krolak-Schwerdt, S., Martin, R., & Böhmer, M. (2013). Prädiktoren der Sekundarschulempfehlung in Luxemburg. *Zeitschrift Für Erziehungswissenschaft*, 16(2), 355–379. <https://doi.org/10.1007/s11618-013-0340-1>
- Leenders, H., Haelermans, C., De Jong, J., & Monfrance, M. (2018). Parents' perceptions of parent-teacher relationship practices in Dutch primary schools – an exploratory pilot study. *Teachers and Teaching*, 24(6), 719–743.
<https://doi.org/10.1080/13540602.2018.1456420>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2024). Overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs. Onderwerp | Inspectie van het Onderwijs.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/overgang>
- Minke, K. M., Sheridan, S. M., Kim, E. M., Ryoo, J. H., & Koziol, N. A. (2014). Congruence in Parent-Teacher relationships. *The Elementary School Journal*, 114(4), 527–546.
<https://doi.org/10.1086/675637>
- Oomens, M., Scholten, F., & Luyten, H. (2019). Evaluatie Wet Eindtoetsing PO.

- Eindrapportage. Utrecht, Nederland: Oberon.
- Pameijer, N., & Van Beukering, T. (2020). Uitgangspunten van handelingsgerichte diagnostiek [Boek]. In *Handelingsgerichte diagnostiek in het onderwijs* (4th ed., pp. 90–95). Acco.
- Robson, C. (2011). *Real world research: a resource for users of social research methods in applied settings*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BB05968014>
- Rouse, E., & O'Brien, D. (2017). Mutuality and Reciprocity in Parent–teacher Relationships: Understanding the Nature of Partnerships in Early Childhood Education and Care Provision. *Australasian Journal of Early Childhood*, 42(2), 45-52.
- Ruslin, R., Saepudin, M., Muhammad, S. A., Firdiansyah, A., & Hijrah, S. (2022). Semi-structured Interview: A Methodological Reflection on the Development of a Qualitative Research Instrument in Educational Studies. In *IOSR Journal of Research & Method in Education* (Vol. 12, Issue 1, pp. 22–29). <https://doi.org/10.9790/7388-1201052229>
- Santiago, R. T., Garbacz, S. A., Beattie, T., & Moore, C. L. (2016). PARENT-TEACHER RELATIONSHIPS IN ELEMENTARY SCHOOL: AN EXAMINATION OF PARENT-TEACHER TRUST. *Psychology in the Schools*, 53(10), 1003–1017. <https://doi.org/10.1002/pits.21971>
- Smeets, E., Van Kuijk, J., & Driessen, G. (2014). Handreiking bij het opstellen van het basisschooladvies. In *Radboud Universiteit Nijmegen* (Report No. 34001792). ITS, Radboud Universiteit Nijmegen. <https://doi.org/10.13140/2.1.1391.3929>
- Stevens, B. A., & Tollafield, A. (2003). Creating comfortable and productive Parent/Teacher conferences. *Phi Delta Kappan*, 84(7), 521–524. <https://doi.org/10.1177/003172170308400709>

Swick, K. J. (2003). Communication Concepts for Strengthening Family–School–Community Partnerships. *Early Childhood Education Journal*, 30(4), 275–280.

<https://doi.org/10.1023/a:1023399910668>

Van Gennip, R., & Klinkenberg, M. (2023). Rapportage evaluatieonderzoek: herinrichting van de inhoud van de commissies 10-14. In *www.leaderforsolutions.nl*. Leaders for Solutions.

Bijlage 1

VALIDERINGSONDERZOEK POVO-CHECKLIST

Aanleiding

In opdracht van de ontwikkelaars en eigenaren van de POVO-checklist voert de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) tussen oktober 2024 en juli 2025 een onderzoek uit naar de kwaliteit en het gebruik van de POVO-checklist op scholen, waaronder uw school. We zijn op zoek naar leerkrachten die gebruik maken van deze vragenlijst en vrijwillig willen deelnemen aan 1) een gesprek over de POVO-checklist en/of 2) een korte enquête hierover willen invullen. Daarnaast zoeken we ouders die met ons in gesprek willen over hun ervaringen met de POVO-checklist.

Wat wordt gevraagd

Vooraf aan het onderzoek wordt informatie over het onderzoek verstrekt en om toestemming voor deelname gevraagd. Zowel het gesprek als de vragenlijst gaat over de ervaringen met de POVO-checklist. De vragenlijst voor leerkrachten neemt ongeveer 10 tot 15 minuten in beslag. Het gesprek met ouders of leerkrachten duurt een half uur tot een uur en wordt (na toestemming) opgenomen. Naast de tijd die deelname kost zijn er geen negatieve effecten verbonden aan deelname in dit onderzoek. Deelnemers kunnen op elk moment besluiten zich terug te trekken uit het onderzoek. Tegenover deelname aan het gesprek staat een vergoeding van €30,- gezien de tijdsinvestering voor de ouder of leerkracht.

Wat doen we met de gegevens

We gebruiken de gegevens om de kwaliteit van de POVO-checklist te onderzoeken en suggesties te doen voor verbetering. Wat uiteindelijk het gebruiksgemak en de opbrengsten van deze vragenlijst voor leerkrachten en ouders zou moeten verhogen. De verzamelde gegevens worden door een masterstudent Pedagogische Wetenschappen verwerkt en geanalyseerd. Hiervoor worden de gegevens opgeslagen op een beveiligde server van de RUG waar ze gepseudonimiseerd worden en, conform het datamanagementprotocol van de RUG, 10 jaar bewaard worden. Van de bevindingen wordt een verslag geschreven welke gedeeld wordt met uw school. Gegevens van deelnemers zijn in de verslaglegging niet herleidbaar tot een individu.

Vragen

U kunt altijd vragen stellen over het onderzoek: nu, tijdens het onderzoek, en na afloop. Dit kan door de hoofdonderzoeker, dr. N. Frans, te e-mailen (n.frans@rug.nl) of te bellen (050-3637631), of door een aanwezige onderzoeker aan te spreken.

Heeft u vragen of zorgen over hoe er met uw persoonsgegevens wordt omgegaan? U kunt hierover ook contact opnemen met de Functionaris Gegevensbescherming van de Rijksuniversiteit Groningen: privacy@rug.nl.

Bijlage 2

GEÏNFORMEERDE TOESTEMMING**“VALIDERINGSONDERZOEK VAARDIGHEDENCHECK”**

PED-2324-S-0065

- Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik heb genoeg gelegenheid gehad om er vragen over te stellen.
- Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, welke gevolgen deelname kan hebben, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn.
- Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.
- Ik geef hieronder aan waar ik toestemming voor geef.

Toestemming voor deelname aan het onderzoek:☐ Ja, ik geef toestemming voor deelname; deze toestemming loopt tot 16-07-2025☐ Nee, ik geef geen toestemming voor deelnameToestemming voor het maken van audio opnames tijdens het onderzoek:☐ Ja, ik geef toestemming voor het maken van audio opnames van mij als deelnemer.☐ Nee, ik geef geen toestemming voor het maken van audio opnames van mij.Toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens:☐ Ja, ik geef toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens zoals vermeld in de onderzoeksinformatie. Ik weet dat ik tot 31-03-2025 kan vragen om mijn gegevens te laten verwijderen. Ook als ik besluit om te stoppen met deelname, kan ik hierom vragen.☐ Nee, ik geef geen toestemming voor de verwerking van mijn persoonsgegevens.

Volledige naam deelnemer:	Handtekening deelnemer:	Datum:

Volledige naam aanwezige onderzoeker:	Handtekening onderzoeker:	Datum:

De aanwezige onderzoeker verklaart dat de deelnemer uitvoerig over het onderzoek is geïnformeerd.

U heeft recht op een kopie van dit toestemmingsformulier.

Bijlage 3

Interview protocol Vaardighedencheck

Introductie:

- 1) Informele introductie interviewer en functie.
- 2) Uitleg van opbouw en doel van interview.
- 3) Ethische handelingen.

Bedankt dat u tijd heeft vrijgemaakt om deel te nemen aan dit interview. Mijn naam is Femke Klijnstra, ik studeer orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voor mijn masterthesis doe ik onderzoek naar de ervaringen van ouders en leerkrachten met de vaardighedencheck ook wel drieperspectievenmeting genoemd, bij de overgang naar het voortgezet onderwijs. U heeft al eerder een informatiebrief gekregen over het doel van het onderzoek, heeft u hier nog vragen over? Gebruikt u de naam vaardighedencheck of drieperspectievenmeting?²

Ik zal u nog een keer het doel van dit interview vertellen. In dit interview wil ik graag uw mening horen over het gebruik van de drieperspectievenmeting. Hierbij gaat het om uw ervaringen met de drieperspectievenmeting in gesprekken over het vervolgonderwijs. Ik ga u zo een aantal open vragen stellen, ik heb een aantal onderwerpen genoteerd die we zullen behandelen. Voor de antwoorden van deze vragen ben ik vooral geïnteresseerd in uw mening, er zijn geen foute antwoorden. Het interview zal 30 tot 45 minuten duren, maar u mag op elk moment aangeven dat u wilt stoppen. Ik zou het interview graag willen opnemen met een geluidsrecorder, de opname ga ik transcriberen en coderen en dit helpt mij bij het schrijven van het onderzoek. Na afloop van het interview zal deze opname op een beschermde schijf worden gezet en zal het weer van de geluidsapparatuur verwijderd worden. Tijdens het interview wil ik u vragen geen namen of identificerende informatie te gebruiken maar als dit wel gebeurt zal deze informatie gecensureerd worden zodat het niet naar u teruggeleid kan worden. Als ik de opname start zal ik het bij u aangeven, tijdens het interview mag u op elk moment vragen om te stoppen met het interview of de opname, u bent ook vrij om geen antwoord te geven op vragen. Heeft u nog vragen voordat we beginnen?

Dan zet ik nu de geluidsapparatuur aan.

Warming-Up

Ik had begrepen dat u een kind in groep 7 en/of 8 heeft, hier zou ik u eerst graag wat over willen vragen.

Openingsvraag ouder:

- Is dit uw eerste kind dat de overstap naar het VO maakt?
- Hoe vindt uw kind het om in groep 7/8 te zitten?
- Hoe kijkt uw kind ertegenaan om straks naar de middelbare school te gaan?

² De benaming die participant kiest zal tijdens het interview gebruikt worden, in het protocol wordt alleen de benaming drieperspectievenmeting gebruikt.

Main body

Algemene ervaringen met de drieperspectievenmeting

- 1) Wat vond u ervan toen u hoorde dat de school de drieperspectievenmeting ging gebruiken?
- 2) Op wat voor manier is de drieperspectievenmeting aan u geïntroduceerd en uitgelegd?
- 3) Hoe heeft u het proces rondom het schooladvies voor uw kind ervaren?

Probes: wat waren uw verwachtingen van tevoren?

Bij het kiezen van vervolgonderwijs vindt er een gesprek plaats tussen de leerkracht en ouders. Hierbij heeft de leerkracht een passend schooladvies.

Communicatie tussen ouders en school

- 1) Op wat voor manier heeft de drieperspectievenmeting invloed gehad op de gesprekken met de leerkracht over het vervolgonderwijs volgens u?

Prompts: Kunt u een voorbeeld geven?

- 2) Heeft het werken met de drieperspectievenmeting invloed gehad op hoe u uw perspectief als ouder op uw kind tijdens het gesprek kon inbrengen?

Probes: was er ruimte voor uw inspraak? Voelde u zich gehoord?

- 3) In hoeverre heeft u het gevoel dat er een goede afstemming was tussen uw mening en die van de leerkracht?

Had de drieperspectievenmeting hier ook invloed op?

Schooladvies

De resultaten uit de drieperspectievenmeting brengen in beeld welke vaardigheden die belangrijk zijn voor het voortgezet onderwijs uw kind al wel/niet beheerst. De drieperspectievenmeting wil zo helpen bij het opstellen van een passend schooladvies.

- 1) In hoeverre heeft de drieperspectievenmeting volgens u een rol gespeeld bij het bepalen van een passend schooladvies voor uw kind?
- 2) Zijn er onderwerpen uit de drieperspectievenmeting besproken die u belangrijk vond voor het advies? *Probes: Kunt u daar een voorbeeld van geven?*

Positieve en negatieve punten

- 1) Zijn er dingen die u anders had willen zien in het proces rondom het schooladvies? Welke?

Cooling down

- 1) Zijn er nog meer punten die we nog niet hebben besproken waar u het nog wel graag over zou willen hebben?
- 2) Heeft u nog vragen?

Dan zet ik de geluidsapparatuur nu uit. Bedankt voor u medewerking aan het interview. Dit gesprek is erg waardevol voor het onderzoek. Heeft u nog opmerking of vragen over het verloop van het interview of de verwerking van de data?

Bijlage 4

Interview protocol Vaardighedencheck

Introductie:

- 4) Informele introductie interviewer en functie.
- 5) Uitleg van opbouw en doel van interview.
- 6) Ethische handelingen.

Bedankt dat u tijd heeft vrijgemaakt om deel te nemen aan dit interview. Mijn naam is Femke Klijnstra, ik studeer orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voor mijn masterthesis doe ik onderzoek naar de ervaringen van ouders en leerkrachten met de vaardighedencheck ook wel drieperspectievenmeting genoemd, bij de overgang naar het voortgezet onderwijs. U heeft al eerder een informatiebrief gekregen over het doel van het onderzoek, heeft u hier nog vragen over? Gebruikt u de naam vaardighedencheck, POVO-checklist of drieperspectievenmeting?³

Ik zal u nog een keer het doel van dit interview vertellen. In dit interview wil ik graag uw mening horen over het gebruik van de drieperspectievenmeting. Hierbij gaat het om uw ervaringen met de drieperspectievenmeting in gesprekken over het vervolgonderwijs. Ik ga u zo een aantal open vragen stellen, ik heb een aantal onderwerpen genoteerd die we zullen behandelen. Voor de antwoorden van deze vragen ben ik vooral geïnteresseerd in uw mening, er zijn geen foute antwoorden. Het interview zal 30 tot 45 minuten duren, maar u mag op elk moment aangeven dat u wilt stoppen. Ik zou het interview graag willen opnemen met een geluidsrecorder, de opname ga ik transcriberen en coderen en dit helpt mij bij het schrijven van het onderzoek. Na afloop van het interview zal deze opname op een beschermde schijf worden gezet en zal het weer van de geluidsapparatuur verwijderd worden. Tijdens het interview wil ik u vragen geen namen of identificerende informatie te gebruiken maar als dit wel gebeurt zal deze informatie gecensureerd worden zodat het niet naar u teruggeleid kan worden. Als ik de opname start zal ik het bij u aangeven, tijdens het interview mag u op elk moment vragen om te stoppen met het interview of de opname, u bent ook vrij om geen antwoord te geven op vragen. Heeft u nog vragen voordat we beginnen?

Dan zet ik nu de geluidsapparatuur aan.

Warming-Up

Ik had begrepen dat u leerkracht in groep 7 en/of 8 heeft, hier zou ik u eerst graag wat over willen vragen.

Openingsvragen:

- Wat is uw ervaring in het onderwijs, en in groep 7/8?
- Wat vindt u het leukste aan het lesgeven in groep 7/8?

³ De benaming die participant kiest zal tijdens het interview gebruikt worden, in het protocol wordt alleen de benaming drieperspectievenmeting gebruikt.

- Wat is volgens u belangrijk tijdens het lesgeven in de laatste jaren van de basisschool?

Main body

Algemene ervaringen met de drieperspectievenmeting

- 4) Zet u de driehoeksgesprekken in bij uw oudergesprekken? Zo ja, hoe zet u de driehoeksgesprekken in bij u in de klas?
Probes: wie zijn aanwezig? Waar spreekt u over? Hoe verloopt het gesprek?
- 5) Wat vond u ervan toen u hoorde dat uw school de drieperspectievenmeting ging gebruiken?
- 6) Wat heeft het werken met de drieperspectievenmeting u tot nu toe opgeleverd?

Probes: In gesprekken met ouders? Bij het vaststellen van schooladvies?

Bij het kiezen van vervolgonderwijs bepaalt u een passend schooladvies en deze wordt met ouders besproken.

Communicatie tussen ouders en school

- 4) Wat is volgens u belangrijk bij het voeren van een goed adviesgesprek met ouders?
- 5) Hoe heeft de drieperspectievenmeting volgens u invloed op de communicatie met ouders tijdens deze gesprekken?

Prompts: Kunt u een voorbeeld geven?

- 6) Hoe vindt u dat de communicatie verloopt tijdens deze gesprekken?
- 7) Hoe bereikt u overeenstemming met ouders als zij een andere mening hebben over het vervolgonderwijs?

Probes: Wat voor rol speelde de drieperspectievenmeting hierbij/ Had inzet van een drieperspectievenmeting hierbij een rol kunnen spelen?

Schooladvies

De resultaten uit de drieperspectievenmeting brengen in beeld welke vaardigheden die belangrijk zijn voor het voortgezet onderwijs de leerling al wel/niet beheerst.

- 3) Welke rol speelt de drieperspectievenmeting bij het bepalen van een passend schooladvies bij u?

Probes: Hoe worden de resultaten meegenomen in het advies?

- 4) Welke vaardigheden zijn voor u van belang bij het bepalen van schooladvies?

Probe: Ziet u deze terug in de drieperspectievenmeting?

- 5) Wat zijn voor u redenen om een ander advies te geven dan uit leerresultaten naar voren komt?
- 6) Vindt u het wel eens lastig om een passend schooladvies op te stellen? Zo ja, wat zou u hierbij kunnen helpen?

Positieve en negatieve punten

- 1) Zijn er onderdelen van de drieperspectievenmeting die u waardevol vindt tijdens de gesprekken met ouders?
- 2) Wat mist u nog in de drieperspectievenmeting wat wel kan helpen bij het opstellen van een passend advies of het voeren van een adviesgesprek?

Cooling down

- 3) Zijn er nog meer punten die we nog niet hebben besproken waar u het nog wel graag over zou willen hebben?
- 4) Heeft u nog vragen?

Dan zet ik de geluidsapparatuur nu uit. Bedankt voor u medewerking aan het interview. Dit gesprek is erg waardevol voor het onderzoek. Heeft u nog opmerking of vragen over het verloop van het interview of de verwerking van de data?